

RĂZBOIUL AUSTRO-TURC DIN A DOUA JUMĂTATE A SEC. AL XVII-lea OGLINDIT ÎNTR-O MEDALIE DE LA LEOPOLD I

**Speranța Diaconescu
Elena Marcu**

Pentru centrul Europei, sec. al XVII-lea se caracterizează prin tendința înlăturării supremației turcești și impunerea autorității Austriei, stat în plină dezvoltare și expansiune.

De la 1606, când în urma tratatului de pace de la Zsitvatorok, Austria încetează de a mai plăti tribut Imperiului Otoman și până în 1699 când prin pacea de la Karlovitz, Turcia pierde importante teritorii (cedează Imperiului Habsburgic, Ungaria și Transilvania, Poloniei Podolia și fortăreața Camenita, Veneția primește Dalmația și o parte din Moreea iar Rusiei i se recunoaște Azovul), războaiele se succed aproape continuu extinzându-se ca arie, pârjolind zone întinse, provocând distrugerii umane și materiale.

Conflictele armate dintre polonezi, ruși, venețieni și austrieci pe de o parte și turci, români, unguri pe de cealaltă parte, au drept contrapondere pe cele din vestul Europei între Austria, respectiv Spania și Franța.

Atenția noastră se concentrează însă asupra luptei dintre cele 2 imperii rivale: Otoman și Habsburgic. În timp ce Turcia pierde teritorii după teritorii – cu toată politica de mână forte a vizirilor din familia Küprülü care se străduiau să întărească puterea centrală și încercau să facă noi cuceriri – Austria, stabilă politic, puternică și rapace se extinde teritorial sub sceptrul bigotului Leopold I. Beneficiind de aportul unor militari de elită ea obține victorii strălucite. În 1664 generalul Montecuccoli îi înfrânge pe turci la Saint Gothard, în 1683 armata sultanului înregistrează un răsunător eșec sub zidurile Vienei în fața ducelui Carol de Lorena și a regelui Ioan Sobieski; în 1687 același Carol de Lorena obține victoria în lupta de la Mohaci, în 1691, la Slankamen, otomanii sunt învinși de forțele habsburgice, comandate de Ludovic de Baden, pentru ca în 1697, la Zentă să-și etaleze talentul prințul Eugeniu de Savoia.

Pe acest fond agitat al războaielor pentru cucerire și supremație înregistrat în centrul Europei în a doua jumătate a sec. al XVII-lea se desfășoară o răscoală a nobilimii maghiare, care își are rădăcinile în încercarea de eliberare a Ungariei de sub dominația Înaltei Porți.

După cum se știe în 1541, în urma luptei de la Mohaci, Buda devine pašalâc turcesc înglobând o parte din teritoriile învecinate, nordul Ungariei intrând sub dominație austriacă.

Împărțită între două stăpâniri, Ungaria luptă pentru independență. Și dacă inițial această luptă era îndreptată mai ales contra Imperiului Otoman, acum după 100 de ani ținta devine statul austriac a cărui politică se dovedea mai periculoasă.

Pacea de la Vasvar din 1665, prin încălcarea toleranței religioase și a regimului stărilor accentuează nemulțumirile nobilimii din Ungaria, Transilvania și Croația, care se ridică într-o mișcare ce va atinge apogeul la începutul veacului următor, când va fi cunoscută sub numele de războiul curuților (Kuruc = nemulțumiți în maghiară). Din

primăvara lui 1678 și până în 1688 organizarea și conducerea „nemulțumiților” este preluată de contele Emeric Thököly. Moral el era șeful maghiarilor răsculați; material, din 1682, după căsătoria cu văduva lui Gh. Racotzi II, el stăpâna aproape toată Ungaria superioară¹.

Ajuns în fruntea luptei, Thököly lansează în toată Ungaria un manifest cerând populației să-l sprijine în restaurarea regatului în vechile sale privilegii și amenințând că cei ce nu-l vor susține vor fi considerați dușmani chiar dacă rămân neutri².

Aceasta face ca armata lui să crească la 20.000 de oameni. Dar nu era suficient.

Înțelegând că: „singur, fără ajutor din afară nu este în stare să reziste armelor imperiale (căci împăratul, făcând pace cu Franția își adunase toate puterile pentru a stinge această flacără), a implorat ajutorul turcilor”³, fără însă a avea „mai mare bunăvoință către o parte decât către alta, căci după toate probabilitățile intenția lui nu era alta decât că, sub pretext de amicitie și de serviciu să înșele curtea otomană și să o irite contra germanilor și apoi, când amândouă aceste părți, se vor fi stors de toate puterile lor, el să se facă domn absolut în Ungaria”⁴.

Și planul lui se realizează. În 1682 este proclamat de turci rege al Ungariei (el se rezumă la titlul de prinț) și-și stabilește centrul la Casovia.

Este momentul în care conflictul dintre cele două imperii ia forma unui război, declarat oficial de sultan care „a ordonat a planta coada de cal în public înaintea palatului în luna Sievval, anul Hegirei 1093”⁵. (octombrie 1682).

Un an mai târziu, Thököly se alătură marelui vizir Kara Mustafa la asediul Vienei. Dar înfrângerea de aici deschide drum înaintării habsburgice. În paralel, imperialii conștienți de necesitatea unor concesii, elaborează un proiect de reconciliere (1681) și acordă amnistie rebelilor (1684) ceea ce duce la divizarea „nemulțumiților”, parte din ei părăsindu-i pe rebeli și prestând jurământ de fidelitate lui Leopold I. Rezistând eroic sau predându-se fără luptă numeroase fortărețe din Ungaria trec în stăpânirea habsburgilor.

Procesul se accentuează în vara lui 1685 când, după arestarea lui Thököly de către pașa de Varadin lupta devenise practic inutilă. Se încheie astfel prima parte a acestui război austro-turc. La 9 noiembrie 1685 împăratul Leopold dădu amnistie generală și sărbători cucerirea Ungariei prin baterea unei medalii comemorative.

Medalia pe care o vom prezenta, se află într-o colecție particulară din București, este din argint și are o greutate de 22,50 g și un diametru de 40 mm.

Autorul medaliei este gravorul Lazarus Gottlieb Lauffer. Medalist din Nürnberg, acesta activează în perioada 1660–1700, colaborând cu fiul său Gaspar și cu G. Hautsch. Cei trei sunt de altfel, principali autori ai medaliilor bătute de împăratul Leopold în memoria victoriilor sale în războaiele cu turcii.

Medalia prezintă pe avers, în câmpul de sus, bustul spre dreapta al împăratului Leopold de Habsburg, înconjurat de legenda „LEOPOLDUS I. TURC. VICTOR”. Totul înconjurat de o cunună din frunze de palmier, susținută de doi îngeri în zbor. (Fig. 1)

Sub bust imaginea orașului Viena din anul 1683. În câmp jos, inițialele gravorului L.G.L. (Lazarus Gottlieb Lauffer).

¹ Guillot, G. – Leopold I, Paris, 1911, p. 42.

² Histoire d’Emeric comte de Tekeli, Cologne, 1693, p. 100.

³ Cantemir D. – Istoria osmană (Creșterea și descreșterea Imperiului otoman, București, 1883, vol. II, p. 455.

⁴ *Idem*, p. 465.

⁵ *Idem*, p. 461.

VIENA

Capitala imperiului austriac, un oraș înfloritor cu numeroase edificii, avea fortificații în formă stelară compuse dintr-un zid de apărare întărit cu metereze, dublat de palisade și șanț.

Primind știrea că sultanul a declarat război Austriei împăratul Leopold I, pentru a se asigura, încheie o alianță defensivă cu regele polon I. Sobieski (31 martie 1683).

Într-adevăr, pe 16 aprilie însuși sultanul Mahomed IV pleacă din Constantinopol spre Belgrad unde era cantonat grosul trupelor turcești, formate din 200.000 oșteni la care se adăugau 30.000 de valahi, moldoveni, transilvăneni și unguri, rebeli⁶. La 12 iunie, marele vizir Kara Mustafa își pune trupele în mișcare, susținut cu incursiuni în zona Vienei de tătari și oamenii lui Thököly care formau avangarda. Leopold I îl numește comandant suprem al armatei austriece pe ducele Carol de Lorena care încearcă să devanseze planurile otomane atacând fortăreața Neuhausel. Este însă nevoit să se replieze și să aștepte regimentele lui Schultz din Ungaria superioară. Pe 7 iulie împăratul se refugiază la Passau. Două zile mai târziu turcii ajung lângă capitală și pe 12 iulie 1683 încep asediul ei. Ducele de Lorena își retrace armata din oraș stabilindu-și cartierul general lângă Eipeldau și dărâmă podul de peste Dunăre. Viena era apărată de garnizoană – formată din cca. 10.000 soldați sub comanda gen. Stahremberg și de 5.000 luptători din gărzile civile⁷. În timp ce Thököly încearcă fără succes să ocupe Pressburg-ul și să restabilească podul peste Dunăre de la Tabor⁸, armata otomană asediază metodic Viena. Tirul artileriei concentrat asupra capitalei face ravagii în fortificații și în interiorul orașului; apar breșe în zidul de apărare, palisadele sunt incendiate, câteva metereze dărâmate, construcțiile civile avariate. Cu un eroism deosebit asediații mânuiesc arme și lopeți cu aceiași îndârjire: se apără, atacă, repară întărituri, construiesc altele noi, sting focuri.

⁶ Cocckelberg de Dutzelc, *Histoire de l'Empire d'Autriche*, Viena, 1847–51, p. 45.

⁷ *Idem*, p. 46.

⁸ *Idem*, p. 47.

Dar proviziile scad, munițiile se împuținează și ele, iar turcii reușesc să cucerească câteva bastioane. Situația era disperată, capitularea iminentă. Dar la 4 septembrie 1683 când turcii dărămă o parte mai mare a zidului de apărare făcând breșa necesară pentru asalt⁹ sosi mult așteptatul ajutor. O armată compusă din trupele regelui I. Sobieski (24.000 de oameni), ale electorului de Saxa (12.000) la care se adaugă regimente din Suabia și Franconia (8.000) și un corp de armată bavarez (12.000) se unește cu armata ducelui de Lorena (27.000) la Tüln. Joncțiunea trupelor turcești cu cele ale lui Thököly este zădărnicită¹⁰. Împărțite în 3 coloane, pe 12 septembrie forțele aliate (84.000), atacă dezlănțuit pe asediatori, susținute de 120 tunuri. Kara Mustafa descumpănit fuge, punând în derută întreaga armată otomană (168.000) care părăsește câmpul de luptă, lăsând în urmă 25.000 morți, 370 tunuri și o pradă însemnată¹¹.

După despresurarea Vienei, armatele imperiale întârzie să-i urmărească pe turci datorită refuzului soldaților de a merge în Ungaria. Dar conflictul se aplanează repede și la 17 septembrie 1683 oștile pomiră la drum¹². Presași de înaintarea creștinilor, turcii se retraseră spre Buda cu majoritatea efectivelor, lăsând în fortăreața Gran doar forțe capabile să reziste atacului.

Austriecii înaintează susținut cucerind orașele din Ungaria, acțiune ilustrată de reversul medaliei. În centru legenda „VERMEHRER DES REICHS/1685” înconjurată de 10 medalioane circulare cuprinzând numele și planurile principalelor orașe-cetăți din Ungaria cucerite de imperiali în perioada ce urmează eliberării Vienei până în anul 1685. (Fig. 2)

Orașele-cetăți sunt grupate simetric urmând oarecum cursul Dunării (medalioanele din dreapta) și al râului Tisa (medalioanele din stânga).

GRAN (Strigorium sau Ezstergom) – un vechi centru cultural și religios așezat pe malul râului Gran, la vărsarea acestuia în Dunăre.

⁹ Kralik, R., *Histoire de Vienne*, Paris, 1932, p. 214.

¹⁰ *Idem*, p. 214.

¹¹ Cocckelberg de Dutzele, *op. cit.*, p. 47.

¹² Cocckelberg de Dutzele, *op. cit.*, p. 50.

Cetatea era construită pe o stâncă abruptă, în formă de triunghi, era înconjurată de zid și protejată de un șanț de apărare cu mal pietruit, întărit pe margini cu țaruși și palisade. Spre Dunăre, acolo unde la baza cetății se întindea orașul, șanțul lipsea, zidul, malul accidentat și terenul mlăștinos făcând imposibil accesul. Două turnuri puternice străjuiau intrarea la cele două părți principale ale orașului: spre Dunăre – Barkan, care apăra și podul peste fluviu – și spre sud-vest Thomasberg¹³. Din 1663 orașul trece în stăpânirea Înaltei Porți servind ca bază de atac și punct de apărare a trupelor otomane din zonă.

În septembrie 1683 garnizoana din Gran dispunea de 14.000 spahii și 2.000 ieniceri. Pe 27 septembrie 1683, o armată compusă din 30.000 oameni, din care două treimi cavalerie, condusă de ducele de Lorena și I. Sobieski ajunge în fața orașului hotărând să atace în dreptul fortăreței Barkan cu scopul de a tăia legăturile dintre Neuhausel și Buda. Nerăbdător și înșelat de un raport fals, regele polon își repede cavaleria contra Barkanului fiind respins în dezordine.

Intervine ducele de Lorena și, pe 19 octombrie armatele aliate reiau atacul desfășurat pe 3 direcții – în centru și pe dreapta sub conducerea generalului austriac, iar în stânga cu I. Sobieski. Polonezii atacă primii și turcii, neglijând aripa lor dreaptă și presați în centru de Lorena sunt puși pe fugă, după numai jumătate de oră de luptă¹⁴. Apoi este atacat și fortul propriu-zis ale cărui palisade erau împodobite cu capetele polonezilor capturați în ajun. Înverșunată, oamenii lui Sobieski pun foc. Thököly cu ai săi asista la luptă de pe o înălțime alăturată, intenționând să-i ajute pe turci, dar văzând desfășurarea luptei își protejează oamenii și se retrage. Ceea ce îl determină pe unul din cronicarii faptelor sale să constate: „Acest conte îi servea rău pe cei ce-i dăduseră titlul de prinț al Ungariei”¹⁵.

Pe 25 octombrie 1683 orașul e cucerit de armatele creștine. Austriei se îndreptară apoi spre Neuhausel și Buda, dar venind iarna, campania este întreruptă.

În anul următor imperialii cucerind cetatea **VIROVODICE**, aflată la sud de Drava, în Slovacia, la mijlocul distanței dintre Eseg și Vradin. Stăpânirea ei asigura controlul unei zone întinse dat fiind că până la Dunăre (Eseg), pe tot acest teritoriu nu mai era altă cetate puternică care să reziste artileriei unei armate numeroase¹⁶.

Orașul avea o fortăreață întărită cu ziduri trainice și așezată pe o înălțime greu accesibilă.

Aflat la asediul Budei, ducele Carol de Lorena trimite în vara anului 1684, pe gen. Leslie cu o parte a armatei, în sud, în vederea cuceririi unor poziții strategice. Este asediată cetatea Virovodice. Garnizoana acesteia formată din peste 1.000 de turci era hotărâtă să reziste deși proviziile erau pe sfârșite¹⁷. Se cere un sprijin urgent și, în ajutorul asediaților sunt trimise pașalele din Bosnia și Gradisca¹⁸, cu 2.000, respectiv 1.500 soldați. Dar până ca aceste trupe să facă joncțiunea, gen. Leslie ordonă contelui Trausmandorf să preia 4.000 croați din corpul său de armată și, pe 21 iulie lângă oraș le înfrânge pe rând. Pașalele fug pierzând peste 200 oameni, 12 steaguri și abandonând artileria, muniția și alimentele¹⁹. Armata austriacă „asediază apoi zidurile fortăreței cu

¹³ *Histoire des troubles de Hongrie*, Amsterdam, 1686, vol. II, p. 276 (Vancel).

¹⁴ *Histoire d'Eméric comte de Tekely*, Colognc, 1693, p. 159.

¹⁵ *Idem*, p. 161.

¹⁶ Montalbo, *Historia de las Guerras de Ungaria de 1682–1688*, Palcrmo, 1693, p. 180.

¹⁷ *Idem*, p. 180.

¹⁸ *Jonquière, viconte de la, Histoire de l'Empire Ottoman depuis les origines jusqu'à nos jours*, Paris, 1914, vol. I, p. 271.

¹⁹ Montalbo, *op. cit.*, p. 182.

atâta furie încât garnizoana, lipsită și de speranța unui ajutor, a fost constrânsă să se predea în 23 ale lunii siaban²⁰ – adică 5 august 1684.

Sunt capturate 14 piese de artilerie, numeroase muschete, 2.000 livre de pulbere, precum și plumb și ghiulele.

Campania următoare din anul 1685 este decisivă consfințind victoria habsburgilor în Ungaria.

NEUHAUSEL (Uivar sau Ersecujvar)

Punct strategic important așezat pe Neutra, afluent al Dunării, orașul controla legătura între Viena, Gran și Buda. Pentru a-l apăra de turci, austriei încep să-l fortifice dotându-l cu 6 bastioane în formă de stea²¹. Lucrarea era neterminată când, în 1663 (la 27 sept.) marele vizir Ahmed Küprülü cucerește orașul.

În iunie 1683 ducele de Lorena începe asediul cetății, dar renunță la scurt timp, retrăgându-se pentru apărarea capitalei. Așa că, în 1684, garnizoana otomană din Neuhausel, întărită cu unități suplimentare incomoda puternic vecinătățile constituind și o piedică în ocuparea Budei pe care o încercuiseră austriei. La sfârșitul anului (oct.-noiembrie) imperialii organizează blocada orașului, pentru a împiedica alimentarea și trimiterea de ajutoare, hotărând asediul la începutul campaniei următoare²². În ianuarie 1685 gen. Schultz este trimis cu cavalerie să susțină blocada Neuhauselului și să-l izoleze total. Dar Tököly forțează blocada introducând în oraș 300 sănii încărcate cu muniție și 300 călăreți ce purtau câte un sac de făină la oblânc²³. După câteva zile, diversiunea aceuiași Thököly aprovizionează cu un al doilea convoi ce avea peste 2.000 saci cu făină. A treia încercare, de la începutul lui februarie, eșuează, turcii fiind respinși de două ori cu mari pierderi.

Profitând că gen. Schultz era angrenat în lupta cu trupele otomane, trupele lui Thököly atacă și ele capturând 400 prizonieri, armament și provizii²⁴ de la austriei. În vară, ducele Carol de Lorena începe atacul decisiv. Cu grosul armatei sale (25.000 soldați), la care se adaugă oștenii generalilor Heisler și Caprara, trupele de Hanovra, detașamentele bavareze ale contelui Serini și un regiment de suabi se așează la 7 iulie în fața zidului cetății. Garnizoana din Neuhausel cu 2.000 ieniceri și 300 spahii era insuficientă. Ibrahim pașa de Buda îi vine în ajutor asediind cetățile Gran și Vișegrad²⁵. Dar e înfrânt. Sub focul asediaților lucrările pentru protejarea cetății înaintau: tranșeele ajung până la marginea zidului de apărare, se construiesc canale pentru a deversa în Neutra apa din șanțul fortificației, crește numărul tunurilor ce bombardau meterezele. Pe 19 august 1685, 3.000 de oameni comandați de generalii Scherremberg și Samoratski dau atacul în două locuri diferite ale întăriturilor, susținuți de un corp de rezervă de 2.000 soldați și ajutați de un puternic bombardament. Sunt cucerite bastioanele, comandantul garnizoanei moare în luptă, iar soldații săi sunt omorâți. Sunt capturate 80 de tunuri și munițiile lor²⁶. Orașul era ocupat.

Rămănea de cucerit cetatea vecină Novigrad, punct cheie în asigurarea securității Neuhauselului.

NOVIGRAD (Nograd) era apărat de o fortăreață înconjurată de ziduri groase; un drum de acces protejat de palisade lega cetatea de orașul așezat la poalele ei, oraș

²⁰ Cantemir D., *op. cit.*, p. 505.

²¹ *Histoire d'Emeric comte de Tekely*, p. 30.

²² *Idem*, p. 192.

²³ *Idem*, p. 193.

²⁴ *Idem*, p. 193.

²⁵ *Idem*, p. 198.

²⁶ (Vanel), *op. cit.*, vol. II, p. 349.

ci ziduri puternice întărite cu palisade și bastioane. De aici plecau ajutoarele în soldați, muniții și hrană care susțineau garnizoana din Nauhausel.

În 1663 cetatea a trecut în stăpânire turcească.

În 1683 gen. Caraffa încearcă s-o cucerească fără a reuși²⁷. Pentru că avea nevoie de provizii face rechiziții în zonă. Dar și turcii pretindeau contribuții de război importante și repetate ceea ce exaspera populația.

Cu toată supravegherea strictă a zonei executată de gen. Heisler, la sfârșitul anului 1684 și începutul lui 1685 cetatea Novigrad era bine apărată și bogat aprovizionată. Astfel în februarie 1685 în Novigrad sunt introduse care cu muniții. Concomitent 5.000 turci și tătari se îndreaptă spre oraș pentru a-i întări garnizoana.

1.400 soldați austrieci și 650 cuirasași²⁸ cad însă pe neașteptate asupra lor, îi înfrâng și-i risipesc, iar la sfârșitul lunii ocupă poziții sub zidul cetății. Întâmpinat cu focuri de artilerie, susținută de atacurile cavaleriei ce iese la atac, gen. Heisler se retrage. La începutul lunii martie, 80 care cu provizii sunt îndreptate spre Neuhausel dar turcii care însoțeau convoiul sunt înfrânți și urmăriți până la Novigrad ale cărui împrejurimi sunt pârjolite²⁹. În mai, otomanii aveau pregătite la Novigrad 900 care cu provizii³⁰. Dar nu le pot trimite. Iar căderea Uivarului la 19 august, provoacă mare panică turcilor care, bătuți de austrieci și dușmăniți de localnici părăsesc cetatea Novigrad câteva zile mai târziu³¹, redând-o imperialilor.

Înaintarea armatelor austriece continuă, fiind atacate acum orașele cetății de pe Tisa.

SZOLNOK, oraș așezat în centrul Ungariei. Era înconjurat de un zid de apărare întărit cu 5 bastioane dispuse asimetric. Pentru a-l proteja contra turcilor, în 1550 împăratul Ferdinand II de Habsburg construiește în fața lui o fortăreață pătrată cu ziduri masive, palisade și 4 metereze. Fără mare efect însă, orașul fiind cucerit și stăpânit apoi de Imperiul otoman vreme de 133 de ani³².

Luptele desfășurate aici în perioada anilor 1683–85 au fost de fapt niște simple ciocniri ocazionale. Ecoul repetatelor înfrângeri otomane și ale înaintării rapide a armatelor habsburgice determină garnizoana orașului să abandoneze locul. La începutul lui septembrie 1685 trupele generalilor Merci și Heisler, care pun stăpânire pe oraș, găsesc o cantitate considerabilă de muniții³³. Incinta fortăreței era aproape intactă. O întăresc cu palisade, o dotează cu artilerie și o folosesc ca punct de plecare în cuceririle din zonă³⁴. Armatele imperiale se îndreaptă apoi spre zona mlăștinoasă de la congruența Tisei cu râul Raba **SARVAS (Sarravas, Szarvas)**, cetate situată la o zi de mers depărtare de Szolnok, și care constituie cheia fortificației de la Gyula. Cetatea, de formă dreptunghiulară, avea 5 bastioane și un turn ce controla podul peste Tisa. Zidul din piatră al Sarvasului a fost refăcut de austrieci după 1550 când orașul a trecut în stăpânirea lor. Ocupându-l în 1677, turcii întăresc meterezele și adaugă cetății un rând de palisade și un șanț³⁵. În 1685, în fața înaintării Austriei, turcii din garnizoană cer cu insistență să fie sprijiniți cu trupe. Dar soliile sunt interceptate de oamenii generalilor Heisler și

²⁷ *Idem*, p. 283.

²⁸ Montalbo, *op. cit.*, p. 221.

²⁹ (Vanel), *op. cit.*, p. 316.

³⁰ *Idem*, p. 320.

³¹ Cantemir D., *op. cit.*, p. 513.

³² *La grande encyclopedie*, Paris, 1849, vo. ?, p. 814.

³³ *Histoire d'Emeric comte de Tekely*, p. 200.

³⁴ (Vanel), *op. cit.*, vol. II, p. 394.

³⁵ Maday, Pal, *Szarvas Története, Szarvas*, 1962, p. 39.

Merci care atacă prin surprindere. Orașul, abandonat de turcii în derută este ocupat în septembrie 1685 și fortificațiile îi sunt demolate³⁶.

Concomitent, în Nordul Ungariei acționau trupele gen. Schultz care ocupă cetatea-orăș așezată pe râul Latovița, în Slovacia.

UNGVAR (Uzhorod) Construit pe o stâncă abruptă și fortificat, Ungvar era proprietatea contelui Sig. Humanay care în 1684 profitând de amnistia acordată de Leopold I, împreună cu alți „nemulțumiți” părăsește partidul lui Thököly și se refugiază aici. Armata lui Thököly încercuiește orașul fiind respinsă de apărători, în sprijinul cărora veniseră trupele habsburgice conduse de contele Rabata. Thököly pierde bagajele, 22 steaguri și se salvă fugind în cămașă³⁷. Dar la atacul următor, în urma unor disensiuni, generalul austriac se alătură „nemulțumiților” maghiari și castelul căzu.

După 3 zile de rezistență (20 dec.) contele Humanay, dus la Casovia a fost executat pentru trădare. Thököly rămase stăpân pe oraș. În mai 1685 Ungvar este asediat iar și este cucerit de austrieci în 5 zile. Dar Thököly îi veni în grabă ajutor generalul Schultz ce comanda acum armata austriacă din zonă îi ieși în întâmpinare înfrângându-l. Profitând că grosul trupelor imperiale erau angajate în această acțiune, o unitate de rebeli intră în fortăreață cu muniții și alimente, întărind garnizoana³⁸. așa că, întors în fața cetății gen. Schultz este respins cu pierderi însemnate. În iunie austriecii reiau atacul. Pătrund în oraș și, „cu ajutorul lui D-zeu incendiază biserica calvină”³⁹, după care atacă fortăreața care e cucerită la 27 iunie 1685.

La sud de Ungvar se afla **EPERJES**

Situat pe râul Tareza, afluent al Tisei acesta era un oraș înfloritor înconjurat de ziduri de apărare și protejat de o fortăreață avantajos poziționată. Constituia unul din cele mai importante locuri din Ungaria superioară, punct de rezistență al „nemulțumiților” maghiari.

Până în anul 1683 orașul trece succesiv din stăpânirea ungarilor și a turcilor în cea a austriecilor și invers. După respingerea atacului otoman asupra Vienei, Esperjes-ul deschide porțile lui Carol de Lorena⁴⁰, care, pentru a se asigura încearcă refacerea fortificațiilor distruse în mare parte de turci cu un an în urmă. În 1684 orașul era din nou în mâna lui Thököly. La 17 septembrie gen. Schultz „cu puțină armată și mult noroc”⁴¹ atacă trupele rebelilor, le capturează tunurile pe care le îndreaptă apoi spre fortificațiile orașului. Dar acțiunea nu se finalizează, căci ocupat cu blocada cetății Neuhausel și presat de venirea iernii, Schultz se retrage. Revine în fața orașului Eperjes la mijlocul anului următor (19 iulie 1685) cu un efectiv de 10.000 soldați. Moment în care maghiarii cer zadarnic ajutor turcilor angrenați în luptele din sud. Imperialii își fixează artileria și la 8 august încep să bombardeze orașul. Cei 1.000 soldați din garnizoană, susținuți și de târgoveți luptă cu înverșunare⁴². O armată de 600 rebeli încearcă să intre în Eperjes pentru a-i susține apărarea, fără a reuși. Pe 16 august asediații arborează steagul alb, cerând parlamentări, dar se răzgândesc și lupta continuă. Zidul cetății este minat.

După un șir de tratative, înfometăți și înștiințați de venirea unor noi trupe habsburgice asediații acceptară să se predea. Pe 11 septembrie 1685 austriecii intră în stăpânirea

³⁶ Maday Pal, *op. cit.*, p. 43.

³⁷ (Vancs), *op. cit.*, p. 312.

³⁸ *Idem*, vol. II, p. 322.

³⁹ Angyal – *Kesmarki Thököly*, vol. II, p. 100.

⁴⁰ Lefaiarc – *Les Magyar pendant la domination ottomane*, p. 83.

⁴¹ *Histoire d'Emeric comte de Tekely*, p. 189.

⁴² (Vancs), *op. cit.*, vol. II, p. 372.

cețăii Eperjes. Sunt capturate 33 tunuri, 2 mortiere, 183 grenade, 2 barili praf de pușcă, 50 livre de salpetru și 3.000 proiectile de tun⁴³. Fortificația este distrusă.

Câteva zile mai târziu, înaintând spre sud, armatele gen. Schultz ocupă și orașul **TOKAY**. Orașul era înconjurat cu un zid de apărare de formă dreptunghiulară prevăzut cu 5 bastioane, care aveau și rolul de a asigura podul de pe Tisa, punct de legătură între fortărețele de pe un mal și altul al râului.

Cetatea era stăpânită de austrieci din 1663. În urma unui atac otoman condus de Thököly, pașa de Buda, Tokay cade în mâna turcilor⁴⁴ iar Thököly instalează aici o garnizoană devotată rebelilor. În următorii 3 ani, orașul suportă consecințele unei perioade de neconținute ciocniri armate între trupe dușmane și a marșurilor grupurilor de mercenari: jafuri, incendii, distrugerii, contribuții bănești sau în muncă. După căderea Eperjesului, în fața înaintării unei numeroase armate austriece, mica garnizoană a orașului se predă generalului Schultz la mijlocul lui septembrie 1685⁴⁵.

Rămăsese un singur loc de rezistență al rebelilor – cetatea Casovia, puternic fortificată, punct cheie în Ungaria superioară, care supraveghea comunicațiile între Austria, Ungaria și Polonia și a cărei stăpânire asigura controlul militar al întregii zone nordice. **CASOVIA (Cassau, Cosiče)** era situată pe malurile râului Hernad, afluent al Tisei, avea statut de oraș liber și se bucura de numeroase privilegii.

În 1682, „nemulțumiții” lui Thököly atacă regimentele contelui Alb. Caraffa care asigurau zona și, ajutați de turci ocupă la 12 august Casovia⁴⁶, mai puțin prin luptă și mai mult datorită locuitorilor orașului care, speriați de jaful ce urma cuceririi, intrară în tratative cu asediatorii promițând 50.000 scuzi pentru protecția orașului și obligând garnizoana austriacă să capituleze⁴⁷. Contele Strasold nu sosi la timp cu întăriri, iar colonelul Lambert, comandantul garnizoanei, învinuit de incapacitate în apărarea Casoviei este judecat, condamnat și executat. Dovadă a importanței militare a acestui centru. Thököly jubilând îl sfidează pe împărat promițându-i restituirea orașului din nord contra unei sume de bani plătită lunar⁴⁸.

În 1683 generalul Stahremberg asediază orașul fără succes. În 1685 imperialii revin hotărâți să încheie campania cu încă o victorie. La 2 octombrie, generalul Caprara numit comandant al armatelor imperiale din zonă, fixează artileria lângă zidul cetății, solicitându-i lui Schultz să-l sprijine cu armata sa. Dar situația nu le era favorabilă. Întărind și completând fortificațiile, cei 400 soldați ai garnizoanei cărora li se adaugă și locuitorii Casoviei, rezistau cu îndârjire, folosind din plin artileria și atacând de 3–4 ori pe zi. Generalul rebel Pathenady încearcă să strecoare în oraș 700 de oameni pentru a susține apărarea⁴⁹. În jur totul era pârjolit pentru a se supraveghea mai bine orice mișcare a trupelor. Între timp Thököly ce dispunea doar de 7.000 soldați, cere sprijin pașei de Varadin. Acesta nu numai că nu-l ajută, dar îl ademenește la Oradea, îl arestează și-l trimite în lanțuri la Constantinopol.

Ofițerii lui, debusolați își oferă serviciile lui Caprara, prestând un nou jurământ de fidelitate⁵⁰. Nemașperând în nici un ajutor, garnizoana Casoviei dășchide porțile

⁴³ (Vanel), *op. cit.* p. 273.

⁴⁴ Lcfaivre, *op. cit.*, vol. II, p. 103.

⁴⁵ Cantemir D., *op. cit.*, p. 513.

⁴⁶ *Histoire d'Emeric comte de Tekely*, p. 128.

⁴⁷ Guillot G., *Leopold I*, Paris, 1911, p. 42.

⁴⁸ *Histoire d'Emeric*, p. 134.

⁴⁹ (Vanel), *op. cit.*, p. 378.

⁵⁰ *Histoire d'Emeric comte de Tekely*, p. 199.

cetății. Pe 25 octombrie 1685, la ora 9 dimineața, trupele imperiale intră triumfătoare în oraș⁵¹.

Împăratul Leopold acordă orașelor ocupate clemența sa: amnistie pentru revoltați, respectarea proprietății și a privilegiilor, libertatea cultului; ostașii garnizoanei erau liberi să plece sau se puteau înrola în armata austriacă.

Se încheia astfel cucerirea Ungariei.

SUMMARY

The Austrian-Turkish Wars During the Second Half of the XVIITH Century, Reflected by a Medal Issued by Emperor Leopold I

The XVIIth century Europe had several attempts to annihilate the Turkish power, by imposing the authority of Austria – a state in full ascension.

The Austrian-Turkish wars went on during the whole 1606–1699 period.

The authors' attention focuses upon the conflict between the two rival empires: the Ottoman and the Habsburgic, and, in the context, upon the Hungarian fight for independence.

When, in 1685, the first part of the Austro-Turkish war was concluded, Emperor Leopold I celebrated his victory over Hungary by issuing a medal – presented in the paper.

---

⁵¹ Montalbo, *op. cit.*, p. 248.